

רמב"ן על התורה Selected Pieces from the Ramban's Commentary on the Torah מלוקט ע"פ קונטרס של הרה"ג ירחמיאל פרייד

פרק	פסוק	ענין
טז	ח	מהות שיער אחד לעזאזל וטעמו, וטעם גורלות וכבוס בגדי כהן המשלח
זי	ז	הכפירה של איסטו היווני ותלמידיו הארורים
יח	יא	אריכות בענין שדים והרכבתם
	יא	טעם לאיסור אכילת דם
	ד ד"ה ודע	חיי האדם המצוות כפי הכנתו להם
	ו	הטעם לאיסור עריות
	יז	ביאור מילת "זמה" ו"זמם" ומשמעותם
	יט	טעם לחומר איסור נדה
כה		הטעם אשר תקיא ארץ ישראל את יושביה כחטאם לפני ה' יותר משאר ארצות. ביאור להא דדר בחו"ל במי שאין לו אלוך
כה ד"ה ומן הענין		החילוק בקיום מצוות בחו"ל לעומת שמירתן בא"י באבות ובבנים
כט		ג' דרגות בעונש הכרת וחומר הדבר
כט ד"ה ותרע		הבטחה גדולה לשכר בעוה"ב והטעם שלא האריכה תורה על שכר בעוה"ב בפירוש והאריכה בשכר בעוה"ז
יט	ב ד"ה קדושים	דברים מפורסמים של רבינו במצות קדושים תהיו להיות פרושים מן המותרות ואזהרה מלהיות נבל ברשות התורה, וביאור ענין קדושה
	יד	חשיבות נשיאים ודיינים שהם יעמידו ארץ, ושיש חטא מיוחד לקללם
	יז	מחדש רבינו פרשה חדשה של תוכחה הנובעת מאיסור שנאה
	יז	ביאור במצו "ואהבת לרעך כמוך" ואופן קיומה
	יט ד"ה את	מח' רש"י ורמב"ן בענין חוקים
	יט ד"ה ואת	טעם איסור כלאי בהמה וזרעים
	יט ד"ה ובגד	טעם לאיסור בגד כלאים
	כג	ביאור מלת "ערל" וטעם למצות ערלה
כ	ט	טעם לחומר האיסור דקללת אב ואם

גור אריה להמהר"ל Selected Pieces from the Maharal's Gur Aryeh מלוקט ע"פ קונטרס של הרה"ג יהושע דוד הרטמן

פרק	אות (ע"פ הוצאת ממכון ירושלים)	ענין
טז	ד	הצדוקים נותנים הקטורת על האש מבחוץ וטעוהם
	ה	בית ראשון ושני באיסור ביאת מקדש
	ח	מתי חוששים ל"אין קטיגור נעשה סניגור" ומתי לא
יז	ה	ההבדל בין כרת למיתה
יח	ג	המצריים והכנענים מקולקלים מהכל, וישראל הפוכים להם
	ח	מתן שכר על שה ואל תעשה הוא רק אם בא עבירה לידו
	יב	התמיה מדוע רש"י נקט רק בחייבי לאוין ולא בחייבי כריתות
	יט	הצורך להשוות איש לאשה באיסורי עריות
יט	א	כל ישראל הוצרכו לבוא לשמוע פרשיות שנאמרו בקהל
	ג	מדוע קדושה נאמרה דוקא בגדר ערוה
	ד	הקדושה העולה מפרישות מעריות תשמר רק אם יפרוש גם משאר עבירות
	ז	במצוה שאין אדם זרזי בה מעצמו, מלמד לך הכתוב הזירוז
	ט	כאשר מורה אב נדחה מפני שבת, אין בזה ביטול המורא, כי גם האב חייב בכבוד ה'
	יא	הפטור של אשה נשואה נאמר אצל מורא, אע"פ שהמורא מתקיים בשב ואל תעשה, והטעם
	כט	דוקא חרש ממעט מת, והטעם
	לד	יש מתן שכר על פרישה מעריות יותר מפרישה משאר עבירות
	לה	הטעם לאיסור להרביע בהמה, וחולק על טעם הרמב"ן
	לו	ביאור מדוע ארוסה נקראת "חרופתי"
	מא	עיקר המלקות הוא הקריאה, ולכך נקרא "בקורת"
	מה	"לא תאכלו על הדם" כולל הרבה דברים, והצד השווה שבכולם
	מו	מדוע אין מעשה אליעזר עבד אברהם בגדר נישוא
	מט	ההבדל בין "זונה" [דוקא במי שאין תופסין קדושין בה] לבין להזנותה [אפילו בפניו ופנויה]
	נה	המיוחד בהחנה "בין טפה שאינה של בכור" כי מורה על ידיעת הפרטים
כ	ו	ביאור הבטוי "כנסת ישראל", והחומרה של הנהנה מהעוה"ז בלא ברכה, שגוזל הפרי
	ח	פרישה מעריות קרובה יותר לקדושה, שנבדל ממעשה הגוף
	טו	סתם מיתה היא בחנק
	יח	היתר שך קין לשאת אחותו שונה ממה שהשבתים נשאו אותיהם, והטעם
	כ	עונש כרת כולל הכרתת זרעו
	כא	"והבדלתם", לעומת "להבדיל"

ואהבת לרעך כמוך ואהבת ישראל Loving Every Jew

These parshiyos are normally read during the time of sefirah where we mourn the student of Rebbe Akiva who did not show sufficient kavod to one another (see Yevamos 62b). It is also the parsha in which contains the commandment to love a Jew like you love yourself, which is the focus of this week's sheet.

1. Loving Jews in Halacha

- a. Vayikra 19:18 states **ואהבת לרעך כמוך**. The Gemorah in Bava Metziah, however, cites R. Akiva that when two people are in a desert and there is only enough water for one person you can take it because your life comes before your friend's life. Commentaries struggle to reconcile these two statements.
 - i. Ramban Vayikra 19:18 deals with this difficulty and concedes that it is simply impossible to love others as you would love yourself, but rather it is a commandment that you desire that your friend has the same success and enjoyment in life as you would wish for yourself. See also Ha'amek Davar ibid.
 - ii. Maharsha Shabbos 31a states that you only need to avoid inflicting pain on your friend, but the mitzvah of **ואהבת לרעך** doesn't require you actively bestow good.
 - iii. Tosafos Sanhedrin 45a (ד"ה ברור) seems to apply **ואהבת** only once a person dies.
- b. The position of the Rambam, unsurprisingly, has received much attention. He counts the mitzvah in Sefer HaMitzvos #206, as well as Hilchos De'os 6:3. Interestingly, in Hilchos Aveilus 14:1 he cites the mitzvah as well as the requirement for visiting the sick, comforting the mourning, and other acts of chessed. His formulation in Hilchos Aveilus seems to indicate that although the obligation for any concrete action is only rabbinic their fulfillment may be biblical (See R. Soloveitchik's Shiurim L'Zecher Avi Mori p. 71 for more).

2. Loving רשעים

- a. See Tosafos Pesachim 113b (ד"ה שראה) which explains that even though we are not commanded to love people who are unrighteous, we still need to be careful not to be hateful because that will escalate the relationship to hate which is not sanctioned by the Torah.
- b. Talmud Brachos 10a cites the famous story of Beruriah who explains to R. Meir that you should not pray for sinners to be annihilated, rather you should pray for them to return to Hashem. There is much written about the mechanics of these form of prayers, but this story seems to validate the saying, "hate the sin, not the sinner" (or it's urban counterpart, "don't hate the playa, hate the game.").

3. The most important mitzvah

- a. See Talmud Shabbos 31a for the famous story of Hillel telling the convert that the entire Torah can be said on one foot, "that which you dislike, do not do to your friend." See also Medrash Bereishis Rabbah 24:7 where R. Akiva says this mitzvah is a **כלל גדול בתורה**.

5 Parsha Highlights for Further Discussion

- **מִשְׁךְ חֲכָמָה לְדָטָז**: In the time of bayit sheni, when people no longer had nevu'a, the experience of Yom Kippur was the closest they came to feeling the deep connection with Hashem that nevu'a brought, and thus it became a national holiday of yearning.
- **מִי הַשִּׁילוּחַ ח"א ד"ה וְכָל אָדָם**: No person could be in the Ohel Moed when the kohen gadol was doing the avoda - not even the Kohen Gadol himself. Meaning, that essential to the avoda of Yom Kippur is nullification of oneself in understanding that kapara comes from Hashem as a gift.
- **כַּסְפוֹרְנוֹ טָזִיא**: As soon as the kohen gadol brings the chatas, he brings the ketores into the Kodosh Kodashim. This teaches that Hashem becomes accessible to whomever prepares themselves to meet Him.
- **רַבִּינוּ בְּחַיִּי יִטְ-א-ד**: Many mitzvos end with **אלוכם**. The idea behind this is that our actions profess our understanding of Hashem and that a purely intellectual Judaism is severely lacking.
- **רַש"ר הִירֵשׁ יִטְ-י**: The mitzvah of Peah is explained using alternating singular and plural words to indicate that even that which belongs to the individual in Eretz Yisrael also belongs to the Klal.

LOVING JEWS IN HALACHA

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סב עמוד ב

אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת על אנטיפרס, וכולן מתו בפרק חד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת. אמר רב חמא בר אבא ואיתימא ר' חייא בר אבין כולם מתו מיתה רעה מאי היא א"ר נחמן אסכרה.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף סב עמוד א

שנים שהיו מהלכין בדרך, וביד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם - מתים, ואם שותה אחד מהן - מגיע לישוב. דרש בן פטורא: מוטב שישתו שניהם וימותו, ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו. עד שבא רבי עקיבא ולימד: וחי אחיך עמך - חייך קודמים לחיי חבריך.

רמב"ן ויקרא פרק יט פסוק יח

וטעם ואהבת לרעך כמוך - הפלגה, כי לא יקבל לב האדם שיאהוב את חברו כאהבתו את נפשו, ועוד שכבר בא רבי עקיבא ולמד חייך קודמין לחיי חבריך.

אלא מצות התורה שיאהב חברו בכל ענין כאשר יאהב את נפשו בכל הטוב. ויתכן בעבור שלא אמר "ואהבת את רעך כמוך", והשוה אותם במלת "לרעך", וכן ואהבת לו כמוך (פסוק לד) דגר, שיהיה פירושו להשוות אהבת שניהם בדעתו, כי פעמים שיאהב אדם את רעהו בדברים ידועים להטיבו בעושר ולא בחכמה וכיוצא בזה, ואם יהיה אוהבו בכל יחפוץ שיזכה רעהו האהוב לו בעושר ובנכסים וכבוד ובדעת ובחכמה, ולא שישווה אליו אבל יהיה חפץ בלבו לעולם שיהיה הוא יותר ממנו בכל טובה, ויצוה הכתוב שלא תהיה פחיתות הקנאה הזאת בלבו, אבל יאהב ברבות הטובה לחברו כאשר אדם עושה לנפשו ולא יתן שיעורין באהבה. ועל כן אמר ביהונתן (ש"א כ יז) כי אהבת נפשו אהבו, בעבור שהסיר מדת הקנאה מלבו ואמר (שם כג יז) ואתה תמלוך על ישראל וגו':

העמק דבר על ויקרא פרק יט פסוק יח

ואהבת לרעך כמוך. א"א לפרש כמשמעו כידוע דחייך קודם לחיי חבריך אלא הרמב"ם פ' בהל' אבל פ"ד כמו שאתה חפץ מחברך. והדבר מובן שלא יסכל האדם שחבירו יאהבהו כמו נפש עצמו אלא בגדר הראוי לפי הקורבה וד"א. באותו אופן עליך לאהוב בני אדם. ולפי זה הפ' קאי בסמיכות לאזהרה הקודמת שכמו שאתה חפץ אם עשית רעה לאדם שלא ינקום ממך אלא יעבור על פשעך כך תנהג עם רעך כך יש לפרש הסמיכות לפי הרמב"ם ומלשון הירושלמי למדתי פ' אחר להסמיכות. וז"ל הירושלמי נדרים פ"ט ה"ד כתיב לא תקום ולא תטור את בני עמך

ואמר דהלל למדו דעלך סני לחברך לא כו'. והיינו דכתיב בתורה ואהבת לרעך כמוך וגו' ויש לעיין בזה גם שאמר ליה בלשון תרגום שכן היה לשונם אז בירושלים מכל מקום אמאי שינה לומר לו בלשון שלילה דעלך סני כו' דתרגום מלישנא דקרא הל"ל ותרחמיה לחברך כוותך כת"א וי"ל דמשמע ליה דקרא לא איירי אלא בכי האי גוונא בל"ת דגביה לא תקום ולא תטור כתיב ועלה קאי ואהבת לרעך וגו' שלא תעשה לו רעה מכל דסני לך כו' אבל לגבי לעשות לו טובה לא קאמר ואהבת לרעך כמוך כדאמרינן חייך קודמין לחיי אחיך וכן מוכיחין דברי ת"י ע"ש ודו"ק:

תוספות מסכת סנהדרין דף מה עמוד א

ברור לו מיתה יפה - י"מ משום דלרעך כמוך לא שייך מחיים דחייך קודמין וי"מ משום דכתיב ברישיה דקרא לא תקום ולא תטור ולשון נקימה היינו מיתה כדאמרינן לקמן בפ' ארבע מיתות (דף נב:) גבי נקום ינקם כשהוא אומר והבאתי עליכם חרב כו'.

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה רו

והמצוה הר"ו היא שצונו לאהוב קצתנו את קצתנו כמו שנאהב עצמנו ושתהיה חמלתי ואהבתי לאחי כחמלתי ואהבתי לעצמי בממונו ובגופו וכל מה שיהיה ברשותו או ירצה אותו וכל מה שארצה לעצמי ארצה לו כמוהו וכל מה שאשנא לעצמי או למי שידבק בי אשנא לו כמוהו. והוא אמרו יתעלה (שם) ואהבת לרעך כמוך:

רמב"ם הלכות דעות פרק ו הלכה ג

מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר ואהבת לרעך כמוך, א לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממון עצמו ורוצה בכבוד עצמו, והמתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא.

רמב"ם הלכות אבל פרק יד הלכה א

מצות עשה של דבריהם לבקר חולים, ולנחם אבלים, ולהוציא המת, ולהכניס הכלה, וללוות האורחים, ולהתעסק בכל צרכי הקבורה, לשאת על הכתף, ולילך לפניו ולספוד ולחפור ולקבור, וכן לשמח הכלה והחתן, ולסעדם בכל צרכיהם, ואלו הן גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור, אע"פ שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך, כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אתה אותן לאחיך בתורה ובמצות.

שיעורים לזכר אבא מרי ז"ל - כיבוד ועונג שבת

ונראה עוד יותר, כי בכל מקום שדברי קבלה קובעים דבר חדש ע"י פירוש החובה וניסוחה בכתבי הקודש, אע"פ שהדבר בתורת חובה מיוחדת ומצוה מסוימת הוא מדברי קבלה, בעשייתה ישנו קיום מן התורה, ועל ידה באה מצוה כללית אחרת לידי מלוי גמור. דוגמא לדבר המה דברי הרמב"ם בהלכות אבל פי"ד ה"א, ביחס למצוות מדבריהם, כגון ביקור חולים, ניחום אבחים וכו'. ז"ל: "מצות עשה של דבריהם לבקר חולים ולנחם אבלים ולהוציא המת ולהכניס הכלה וללוות האורחים ולהתעסק בכל צרכי הקבורה וכו', וכן לשמח הכלה והחתן ולסעדם בכל צרכיהם, ואלו הן גמ"ח שבגופו שאין להם שיעור, אע"פ שכל מצוות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך, כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אותה אותם לאחיך בתורה ובמצות".

לכאורה דברי הרמב"ם תמוהים. לכתחילה אמר כי הנה מצוות מדבריהם, ובסוף כתב כי כולן נכנסות תחת כלל גדול שבתורה ואהבת לרעך כמוך, א"כ אינם מדבריהם כי אם ד"ת".

אכן הפירוש פשוט. בתור מצוות מיוחדות ומסוימות, כל אחת ואחת עם קיומה ופעולתה היחודית, כל אחת ואחת עם עדיפויותיה המיוחדות, מהוות הנה מצוות מדבריהם. כשאדם מבקר חולה, הרי הוא מקיים מצוה של ביקור חולים, וכשהוא מנחם אבלים יש בידו מצות ניחום ולא מצות ביקור; וכשהוא משמח חתן וכלה עשה מצוה מסוימת של שמחת חתן וכלה שאינה מתאחדת עם ניחום אבלים, וכן כל כיוצא בהם. ואמנם הבה"ג מנה הרבה ממצוות אלו במנין תרי"ג כמצוות נפרדות. ברם, עושה דברים אלה הוא מסייע ביד חברו ועוזר לו, וע"י זה הוא ממלא מצוה מה"ת של ואהבת לרעך כמוך. אלא שביחס למצות ואהבת אין כל המעשים הללו מהווים מצוות מיוחדות עצמאיות. אין שמות חלוקים כאן; אין האדם מקיים מצות ביקור חולים ולא ניחום אבלים ולא הכנסת כלה אלא מצוות אהבה וסיוע.

LOVING RESHA'IM

תוספות מסכת פסחים דף קיג עמוד ב

שראה בו דבר ערוה - ואם תאמר דבאלו מציאות (ב"מ דף לב: ושם) אמרינן אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכופף את יצרו והשתא מה כפיית יצר שייך כיון דמצוה לשנאתו וי"ל כיון שהוא שונא גם חבירו שונא אותו דכתיב (משלי כז) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם ובאין מתוך כך לידי שנאה גמורה ושייך כפיית יצר.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף י עמוד א

הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דרבי מאיר והוו קא מצערו ליה טובא, הוה קא בעי רבי מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו. אמרה ליה ברוריא דביתהו: מאי דעתך? - משום דכתיב: גיתמו חטאים, מי כתיב חוטאים? חטאים כתיב! ועוד, שפיל לסיפיה דקרא: ורשעים עוד אינם, כיון דיתמו חטאים - ורשעים עוד אינם? אלא, בעי רחמי עלויהו דלהדרו בתשובה - ורשעים עוד אינם. בעא רחמי עלויהו והדרו בתשובה. אמר לה ההוא מינא לברוריא: כתיב דרני עקרה לא ילדה, משום דלא ילדה - רני? אמרה ליה: שטיא! שפיל לסיפיה דקרא, דכתיב: כי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר ה'; אלא מאי עקרה לא ילדה - רני כנסת ישראל שדומה לאשה עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם כותיכו.

THE MOST IMPORTANT MITZVAH

תלמוד בבלי מסכת שבת דף לא עמוד א

שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל, גייריה. אמר לו: דעלך סני לחברך לא תעביד - זו היא כל התורה כולה, ואידך - פירוש הוא, זיל גמור.

ויקרא רבה פרשה כד סימן ז

ואהבת לרעך כמוך אמר ר' עקיבא זה כלל גדול בתורה